

YÖNETİM

FATÖŞ BOZKUS
fbozkus@ekonomist.com.tr

Şirketler korunmak için

Ortağımızın ya da çalışanlarımızın hile yaptığını mı düşünüyorsunuz? Gerçeği öğrenmenin yolu, son yıllarda sayıları hızla artan adli muhasebe ve hile denetimi uzmanlarına danışmaktan geçiyor. Bu yolu öğrenen ve hile denetimi yaptırmak isteyenlerin sayısındaki artış, son yıllarda Türkiye’de bazı mali müşavirlerin bu konuya odaklı şirketler kurmasını da beraberinde getirdi.

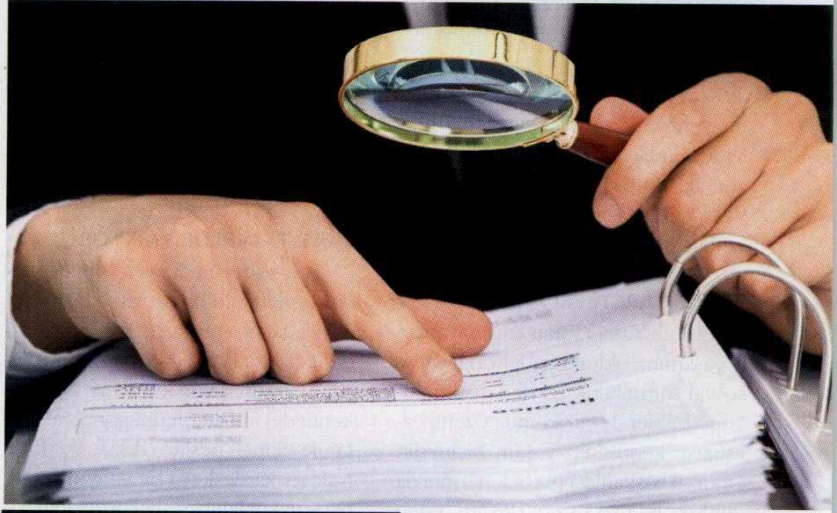
ABD’de yapılan bir araştırmaya göre, işletmeler, yıllık gelirlerinin yüzde 6’sını hile nedeniyle kaybediyor. Türkiye’de bu konuda herhangi bir istatistik bulunmamakla birlikte kaybın yüzde 8-10 arasında olduğu tahmini yapılıyor.

İşletme içi hileler daha çok çalışanlar ya da yönetim tarafından gerçekleştiriliyor. Hile biçimleri ise çeşit çeşit. Yatırım, sigorta, işe alım, fatura hileleri en çok yapılan hile türleri.

Önceki yıllarda şirketler hile ile karşı karşıya kaldıklarında bunu kendi kaynaklarıyla araştırma yolunu tercih ediyordu. Ancak kanıtların yok edilmesi, olayın organizasyon içinde gereksiz şekilde duyulması ve doğru kanıtlarla desteklenmeyen işten çıkarmalara yol açması nedeniyle artık bu yola daha az başvuruluyor. Özellikle yetkin ve tarafsız inceleme uzmanı olan şirketlerin sayısındaki artış bu hizmeti dışarıdan almayı daha cazip kılıyor.

UZMAN ŞİRKETLER DOĞUYOR

Uluslararası denetim ve danışmanlık şirketlerinin dışında özellikle İSMMM (İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası) Akademi bünyesinde yapılan Bağımsız Adli Muhasebe Eğitim Programı’na katılan müşavirlerin de son üç yıldır bu hizmeti vermeye başladıklarını görüyoruz. Amerika’da bulunan Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Birliği tarafından verilen CFE sertifikasına sahip kişiler de bu alanda çalışıyor. Sadece adli muhasebe ve hile

DENETİM İKİ TÜRLÜ YAPILYOR

Hile denetimi hizmetini iki grupta toplamak mümkün. Bunlardan birincisi proaktif bir inceleme gerçekleştirilerek şirketin zayıf noktalarının tespit edilmesi ve şirkette olası bir hilenin emarelerinin olup olmadığının belirlenmesini içeriyor. Genel olarak kurumsallaşmak isteyen şirketler yapılarındaki riski azaltmak için benzer hizmetler alıyor. Uluslararası şirketler ise bu tip incelemeleri tek seferlik değil belli periyotlarda yaptırmayı tercih ediyor.

İkinci grupta ise şirket üst yönetimi ile ortaklarının kuşkuları veya alınan bir ihbar ile tetiklenen hizmetler yer alıyor. Bu durumda şirketler kuşkularının giderilmesi veya iddiaların incelenmesi için hile denetimi uzmanlarına başvuruyor. Böyle bir çalışmanın kapsamında öncelikli olarak, olası usulsüzlüklerin varlığı, kimlerin dâhil olduğu, usulsüzlüklerin ne şekilde gerçekleştirildiği ve şirketin toplam zararı tespit ediliyor.

denetimine odaklı şirket sayısı da gün geçtikçe artıyor.

Son yıllarda şirketlerde görülen ihtiyaçlar paralelinde sayıları artan hile denetçileri yeni bir iş alanı yarattı. Bu alanda faaliyet yürüten 20’ye yakın şirkette 100’ün üzerinde çalışanın bulunduğu belirtiliyor.

Pusula Danışmanlık ve Adli Muhasebe Uzmanlığı şirketi bunlardan biri. Adli Muhasebe Uzmanı Fikriye Aslan tarafından kurulan ve bünyesinde hukuk, finans, bilişim uzmanlarının da bulunduğu şirket 20 kişilik ekibiyle hizmet veriyor.

İnceledikleri projelerde kimi za-

hile denetimine sarıldı

man şirket ortağı bir eşin, kimi zaman ortağın, kimi zaman ise şirket sahiplerinin hile denetimini kendilerinden talep ettiğini söyleyen Aslan, hile araştırmalarına talebin genellikle bir ihbarla geldiğini de sözlerine ekliyor.

2012'den bu yana kendilerine hile denetimi ile ilgili gelen talebin her geçen gün arttığını söyleyen Aslan, bunun nedeni ile ilgili şöyle konuşuyor: "İşletmelerde yapılan mali tablo hilelerinin büyük boyutlara ulaşması ve verdikleri toplumsal zararın yaygınlaşması talebi artırdı. Sanal ortamlarda yapılan hile ve yolsuzlukların önemli bir düzeye gelmesi ve bununla ilgili mücadelede eğitimli uzmanlara ihtiyaç olması gibi daha pek çok faktörden dolayı, adli muhasebe ve hile denetimi konularında uzman kişilerden yardım alınıyor."

BİLİNÇ ARTIYOR

Denetim Türkiye şirketinin yöneticisi Yüksel Yavuz ise son yıllarda şirket satın almalarının artmasıyla birlikte yatırımcı şirketlerin kendilerinden hile denetimi konusunda da denetim istediğini anlatıyor. Hile denetimi talebinin artmasıyla denetim şirketleri ve yeni TTK ile bağımsız denetim yapmaya başlayan mali müşavirlik ofislerinin de bünyelerinde bu hizmeti veren ekipler oluşturduğunu söyleyen Yavuz, son üç yıldır sadece bu konuya odaklanmış şirketlerin kurulduğunu da belirtiyor.

Ernst&Young'da Usulsüzlük İncelemesi ve Uyuşmazlık Danışmanlığı Departmanı olarak 2007 yılından beri Türkiye'de hizmet verdiklerine değinen şirket yöneticilerinden Cüneyt Eti, 2007 yılında iki kişiyle başlayan bu departmanın bugün hile denetiminde ve adli bilişim konularında uzmanlaşmış 20'den fazla profesyonel ile devam ettiğinin altını çiziyor.

DIĞER DENETİMLERDEN FARKI NE?

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Başkanı Yahya Arıkan, hile denetiminin iç denetim ve vergi denetiminden farkını şöyle anlatıyor:

"Hile denetimi, işletmelerde kasıtlı olan, suçu oluşturan kriterleri ve nedenlerini araştırır, denetler, tespit eder. İç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. Vergi denetimi kavramı, vergi mükelleflerinin beyanlarının doğruluğunun incelenmesini (vergi incelemesi) ve vergi idaresinin merkez ve taşra teşkilatının iç denetime tabi tutulması (teftiş) ile vergi idaresi personelinin gerektiğinde soruşturmalarının yapılmasını kapsamaktadır. Vergi denetimi vergi yasaları ile vergiye tabi tutulan mükellef ve işlemlerin tam olarak kavranabilmesine ve vergi idaresi ile mükelleflerin mevcut vergi sisteminde yer alan ilke ve kurallara uygun davranıp davranmadıklarını belirlemeye yönelik olan ve vergi idaresi tarafından yapılan işlemlerin tümüdür."

yor. Hizmet verdikleri yedi yıl içinde hile denetimi konusundaki algının değiştiğini anlatan Eti, "Eskiden şirketler usulsüzlük vakalarıyla nasıl başa çıkacaklarını bilmiyordu. Kimisi de elindeki imkânlarla çözüm üretmeye gayret ediyordu" diyor. Eti, bugün ise şirketlerin bu rahatsızlıklar için uzman kişiler olduğunu bildiğini ve çözüm için işin doktoruna başvurmaya başladığını belirtiyor.

MÜŞTERİ PROFİLİ DEĞİŞTİ

Hile denetçilerinin müşteri profili de yıllar içinde değişiklik gösterdi. İlk zamanlarda müşterilerin ciddi bir kısmı uluslararası şirketler iken bugün yerli sermayeye sahip şirketler ve önde gelen holdingler de bu hizmeti almaya başladı. Denetçiler, müşteri profilindeki bu değişimin, zaman içerisinde Türkiye için nispeten yeni olan hile denetimi hizmetlerinin tanınmasından ve öneminin giderek daha iyi anlaşılmasından kaynaklandığını söylüyor.

2005 yılından bu yana hile denetimi konusunda da hizmet veren De-

loitte'un Kurumsal Risk Hizmetleri Bölümü Direktörü Gül Saraçoğlu, Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre suiistimallerin yüzde 42,2'sinin ihbarla ortaya çıktığını söylüyor. Suiistimallerin yüzde 42'sinin müdür altı çalışanlar tarafından yapıldığının altını çizen Saraçoğlu, ancak üst yönetim ve şirket sahibi tarafından yapılan suiistimallerin daha çok zararlı sonuçlandığına da değiniyor.

Saraçoğlu, hile denetimi konusunda talepte bulunan şirketlerle çalışma sürecinin nasıl başlayıp devam ettiğini ise şu sözlerle anlatıyor: "Genellikle hile denetimleri inceleme uzmanı ile incelemeyi talep eden kişilerin yapacağı görüşme ile başlar. Bu görüşmede incelemeyi talep eden taraf neden bir hileden şüphelendiklerini anlatır ve varsa elindeki mevcut kanıtları paylaşır. İnceleme uzmanı, hile denetim süresince kanıt toplamak için mülakat, belge inceleme, kamera kaydı, yerinde ziyaret, gözlem, analitik inceleme, mali tablo kayıtlarının incelenmesi, bilgisayar incelemesi gibi çeşitli teknikler kullanabilir."